

De l'associacionisme cultural i els centres d'estudis.

Consideracions sobre l'associacionisme

Josep Santesmases i Ollé

President de la
Coordinadora de
Centres d'Estudis
de Parla Catalana
i vicepresident de
l'Institut Ramon
Muntaner

Ahores d'ara deu ser difícil posar en dubte els beneficis que l'associacionisme voluntari i sense ànim de lucre proporciona a la societat. Com a premissa general hi hem de trobar el valor de l'encontre, de la comunicació entre persones, de l'intercanvi d'opinions, de l'acceptació de propostes i realitats distintes de la pròpia, de la compartició d'inquietuds i esperances, més enllà de les realitats familiars o laborals. És en el contacte i la interrelació amb altres persones quan ens sentim humans, quan anem teixint sentiments, creant hàbits i ambients, consciència i responsabilitat, construint projectes. Tot plegat per donar més sentit a la vida, com a complement poc o molt important de la nostra situació personal, familiar i professional, i del nostre major o menor grau personal de benestar. L'associacionisme, quan és actiu, ens dóna un sentit de pertinença a un col·lectiu humà amb qui compartim unes il·lusions pròpies i personalitzades.

Cert és que no és ni possible ni raonable posar en el mateix sac tot l'associacionisme. Podríem trobar models molt confiats en una retroalimentació incapaç de fluir envers la resta de la societat; fins i tot models egocèntrics que creuen, en alguns casos, que la vaguetat i la inconsistència de les seves propostes s'ha de subvenir amb fons públics, quan sovint no va més enllà d'un entreteniment adotzenat per matar les hores. Associacionisme també a vegades creat i mantingut per interessos personals i no pas col·lectius, més aviat per servir-se'n que per servir. Ja sabem que a la vinya del Senyor hi ha de tot, i que les més altes i nobles propostes humanes tenen exemples poc o no gens modèlics, que perverteixen i confonen la seva bondat. Des del convenciment de les magnífiques virtuts de l'associacionisme, poso un punt d'èmfasi en aquelles parts negatives que per petites que siguin poden danyar la bona imatge, convençut que és millor desemmascarar les males pràctiques que amagar o ignorar, sabent, com sabem, a més a més, que sovint és més notícia una poma podrida entre un conjunt de pomes sanes, aromàtiques i gustoses, que no un podrimer carregat d'interessos. I sabent també que l'associacionisme cultural —i d'altres— corren el risc d'una interessada homogeneïtzació, el de posar-ho —des d'alguns desinformats desinformadors, des d'alguns representants polítics d'ignoràncies vanitoses o des d'alguns sectors egoistes de la societat— tot al mateix sac, com dèiem abans.

Esquemàticament i simplificant molt se m'acuden dos models associatius entre les moltes qualificacions que podríem fer. Si comparem una associació amb un cercle que simbolitza la seva massa social, en el primer model tot passaria dins del cercle, res del de fora interessaria. Posem per cas una associació dedicada a determinades pràctiques de lleure exclusives per als associats. En el segon model, la part externa té una importància cabdal tant per mostrar allò que es construeix com per obtenir els elements necessaris per realitzar-ho. D'exemples en trobaríem molts, un club de futbol que necessita públic, com també els grups de cultura popular i tradicional, les associacions corals, els grups de teatre amateur, etc. Sempre l'interès de la part externa del cercle és l'ob-

jecte que certifica el treball realitzat internament. En el cas de pertànyer a una coral, si bé com a benefici personal, com a objectiu primer, aprenem a cantar i aprofundim en els nostres coneixements musicals, seria inversemblant, però, que l'objectiu final no fos la celebració periòdica de concerts en els quals s'oferís al públic extern al cercle allò que hem estat capaços d'aprendre i realitzar. El cas exposat, molt freqüent, vindria donat per la concepció «per oferir a...» En altres casos la part interna del cercle és simplement estratègica per arribar a la part externa on es troba la totalitat de l'objectiu. Ho podríem exemplificar en les moltes i diverses associacions dedicades a subvenir les necessitats més vitals de les persones que col·lectivament o individualment no les tenen cobertes. L'objecte sempre és fora del cercle, la condició existencial de l'associació ve donada per la concepció «per treballar per a...» Tot això, sense excloure els beneficis que es poden aconseguir des d'una perspectiva de l'enriquiment humà, personal i interior, o vinculats a les excel·lents relacions socials que de ben segur es poden crear entre els associats que participen en el projecte.

Concloent aquest preàmbul reflexiu podríem dir que en el conjunt de l'associacionisme trobarem models molt distints i allunyats, des dels que funcionen «per a servir-se» als que ho fan «per a servir», des dels que s'organitzen per «obtenir» als que ho fan «per generar», dels que no passen d'un pur entreteniment als que són paradigma de la generositat humana, dels que es miren el propi melic als que ho fan pensant en els altres i, en el cas que ens pertoca, en el país i la cultura.

Contradiccions dures i costoses

Hi hagué un moment en la nostra història, quan fèiem el pas de la dictadura a una relativa democràcia, que semblà que bona part del moviment associatiu, el moviment de presa de consciència, sobretot el cultural, una part important del qual creat a finals del franquisme, esdevenia matèria del passat. Com que bona part de la seva activitat tenia condició substitutiva —jugant entre la permissivitat vigilada i la prohi-

Bona part dels nous polítics democràtics havien sorgit de les fornades d'activistes culturals, socials o de la pràctica de la política clandestina.

bició repressiva— en haver aconseguit allò que en digueren les llibertats nacionals de Catalunya i el seu autogovern, era evident que la substitució no tenia raó de ser. Allò que es feia voluntàriament des del compromís esdevenia matèria de polítics, funcionaris i tècnics que de cop i volta «normalitzaven» el país. Bona part dels nous polítics democràtics havien sorgit de les fornades d'activistes culturals, socials o de la pràctica de la política clandestina. Ens volguérem creure que dictant lleis «normalitzadores» amb quatre dies normalitzaríem el país i assoliríem un estadi de perfecció sense marxa enrere, una mena de paradís. I començaren a dir que algunes associacions ja no tenien el sentit d'altres temps, alguns començaren a arrufar el nas, no fos que se'ls encomanés el tuf de ceba, i a les festes majors, per posar un exemple paradoxal que defineix coses difícils d'entendre, es deixaren d'organitzar recitals de la Nova Cançó —«Què coi reivindiquen ara que hem aconseguit les llibertats?»— i més aviat es llogava la Sara Montiel i altres artistes de varietats —«Que la gent ja ha patit prou i ara toca divertir-se»— que no plantejaven cap qüestió que pogués molestar ni per qüestions socials ni de compromís amb la cultura nacional. Fins i tot des de dins de determinats moviments socials o culturals s'anava dient: «Tant de bo arribi el dia que com a col·lectiu no tinguem raó de ser per haver assolit la “normalitat”». Quin sentit tenia Òmnium si l'ensenyament ja es feia en català? Ha costat molt de temps i convicció posar les coses al seu lloc, tocar de peus a terra i percebre la realitat entre l'esperança, el compromís, la valentia i l'emprenyament. Temps per saber i entendre, per exemple, quina és la necessitat que tenim d'un Òmnium posat al dia. Temps per començar a quantificar —si és que això és possible— els valors de tot tipus que representa l'associacionisme cultural, precisament ara que es tanquen totes les aixetes —continuïn treballant que ja vindran millors temps—. Temps per entendre d'una vegada que allò que nosaltres considerem de justícia, en el cor i el cervell de l'Estat de les Espanyes ho perceben com a rebel·lia, que el got, per ells, fa massa temps que vessa. Ara, malauradament, veurem com tots plegats estan disposats a posar-hi fre i a fer marxa

enrere. S'apostarà per construir, des del migrat i lloat sistema democràtic vigent, unes astutes formes repressives modernes —més pròpies del segle XXI— que aparquin l'opció violenta que durant segles han exercit contra la diversitat, contra les altres cultures, seguint però el vell dictat: *«a cuyo fin daré providencias más templadas y disimuladas para que se note el efecto sin que se note el cuidado»*.

La cultura i la llibertat que ens comprometen

Sortosament el sentit de pertinença a la cultura catalana despertà moltes consciències i energies i en els anys posteriors a la implantació del sistema democràtic actual aflorà i es construïren, en pobles, viles, barris i ciutats, moltes noves realitats. Malgrat que ens poden semblar cosa de sempre n'hi ha moltes que es començaren a bastir aleshores, no solament com a factor exclusiu d'una època entusiàstica sinó sobretot com a necessitat personal i col·lectiva que els dominis de la llibertat propiciaven. Molta part del moviment de cultura popular festiva, en el vigor que el coneixem, esclatà durant els anys que s'escolen entre el final del franquisme i el de la Transició. Poso dos exemples. El primer, el dels grallers que acompanyaven els Xiquets de Valls, que eren homes grans que calia anar a buscar perquè eren gairebé els únics que sabien tocar la gralla. En pocs anys es passà d'això a tot un moviment de grups i escoles de grallers que, castells a banda, han donat vida a carrers i places d'arreu del país. El segon, la primera trobada de diables de Catalunya celebrada a l'Arboç l'any 1981. Es trobaren setze colles, la major part provenien del Penedès i del Camp de Tarragona —les que tradicionalment s'havien mantingut—, més unes poques colles creades aquell mateix any o just en els anteriors. Ara són centenars les colles de diables existents i gairebé ens sembla cosa de tota la vida. També és cert que en altres àmbits el moviment ha anat a la baixa. Potser el sardanisme, que durant el franquisme tantes coses simbolitzà, és un exemple —en la dansa— de reculada i envelliment. Com tot en la vida, el moviment associatiu cultural sempre és bo que es pugui repensar, sense angoixes,

sense urgències imperatives, sense condicionants intocables i sobretot amb la porta sempre oberta a les dinàmiques de cada moment.

Molta gent entengué i entén que més enllà de les formes i maneres de guanyar-se la vida i de la molt respectable activitat política hi ha molt camp per córrer. També que la llibertat consisteix sovint a omplir la vida de manera que com a humans que som ens sentim més plens, més realitzats en contacte amb les persones i els espais que considerem més nostres. Molta gent ha entès que la cultura no és només un joc entre la producció que ens ve donada i el pur consum. La cultura ens configura com a humans i ens dóna un sentit de llibertat personal impagable. Segurament deu ser certa una reflexió del poeta Joan Margarit quan afirmava que «sense cultura no hi ha llibertat», com ho deu ser constatar que per manca d'una sòlida, desacomplexada i convençuda consistència cultural ens han penjat moltes llufes en nom de la llibertat, situades a les antípodes de l'humanisme cultural. La cultura ens fa ser responsables, crítics i compromesos amb aquells valors que trobem al nostre entorn.

El paper rellevant dels centres d'estudis en la cultura catalana des del món local

Per tot això que intentàvem analitzar, aquella part de l'associacionisme cultural coneguda com a centres o instituts d'estudis tingué una florida abundosa un cop instaurada la democràcia. S'incrementava extraordinàriament el nombre dels centres creats durant les difícils experiències de la postguerra. Una florida que s'ha mantingut en un constant creixement al pas de les darreres dècades com a resultat d'un model en contínua evolució i adaptació territorial.

Els centres d'estudis, en la seva constitució funcional, es mouen i s'organitzen mirant endins i enfora del propi cercle. Endins perquè intenten servir els interessos i les apetències culturals i territorials dels seus associats. Enfora perquè han determinat un espai territorial que volen tenir com a objectiu d'estudi, difonent i valoritzant, alhora, el seu patrimoni, considerat en un

sentit ampli del mot. Enfora, també, perquè volen estar situats en el món, en connexió, en xarxa, en contacte amb totes les realitats culturals d'estudi i de recerca possibles. De fet, és la connexió amb el propi territori i amb el món extern el que fa possible l'alimentació del cercle intern amb la voluntat de servir els associats. Al mateix temps, algunes produccions que hi van destinades, com ara les publicacions, són també elements que mantenen l'interès cercle enfora. En els centres d'estudis es produeix una retroalimentació entre les parts internes i externes del cercle. De fet, és això el que li dóna força, el que fa que els centres d'estudis, sense deixar els seus valors locals, puguin ser considerats un conjunt, un moviment, dins del conjunt de la cultura catalana, en l'ampli sentit territorial de la paraula, allunyats però d'un localisme aïllador, propi d'altres temps.

Hem de veure ara com es constitueix un centre d'estudi. Normalment es produeix per la confluència i el contacte entre persones, sovint procedents d'altres col·lectius o experiències que en un moment donat s'animen a donar un pas més endavant en la voluntat d'aportar coneixement sobre el propi territori, de generar activitat cultural. No únicament és necessari comptar i preveure unes disponibilitats humanes, basades gairebé sempre en el voluntarisme, que cobreixin la gestió del futur nou centre amb uns objectius fundacionals clars i concrets, sinó que cal comptar amb el finançament d'un pressupost i la disponibilitat d'uns espais per a les reunions i els actes que es vol celebrar, siguin cedits, compartits, o de propietat, aquesta darrera opció és molt poc usual.

De centres d'estudis, n'hi ha de tota mena i condició. Per sort no hi ha un model estàndard. El model es crea a partir de les necessitats, de les disponibilitats, de la suma de les prioritats i els coneixements personals, del lloc on està ubicat, de la capacitat d'estructuració territorial. També de l'adaptació de les experiències d'altres centres. I com no, del finançament que es pugui aconseguir. Per tant, la potència d'un centre vindrà en funció de moltes coses i no ha d'anar lligada necessàriament amb la importància demogràfica de cada lloc. Els models particulars configuren el moviment dels centres d'estudis. De baix a dalt.

Molta gent ha entès que la cultura no és només un joc entre la producció que ens ve donada i el pur consum. La cultura ens configura com a humans i ens dóna un sentit de llibertat personal impagable.

El voluntarisme és el motor dels centres. Aquesta ha estat l'essència del seu funcionament. Però ens hem de preguntar si sempre i en tot cas ha de ser així. Per anar bé, els centres més dinàmics, més potents, els d'abast comarcal, haurien de tenir, si més no, un suport a la gestió del centre. Els comptes, les trameses, l'atenció al correu electrònic, la difusió de les activitats, etc., haurien de ser coses gestionades des d'una dedicació —parcial o completa— remunerada. Aquest suport, quan es dóna, proporciona una major capacitat imaginativa per tirar endavant projectes, alleugereix la feixuga tasca directiva i centra la il·lusió en les dinàmiques més creatives.

Els centres d'estudis fan una gran aportació al territori, no només en les dinàmiques associatives, en el foment de la sociabilitat, que ja són bones per si mateixes, sinó en l'aportació de coneixement. L'existència d'un pensament històric envers el passat, però també damunt del present, eleva la capacitat d'entendre l'espai viscut. La globalització es construeix, a vegades, damunt de la ignorància del món proper. De fet, massa sovint, ens la vénen així, obvien la llengua i la cultura i ens remetent a un univers de mal gust, construït a partir de la vulgaritat, de la irresponsabilitat i d'un consum sense fre. La mirada envers l'espai natural, erudita i preocupada, és una garantia per no malbaratar inconscientment o interessadament els valors que la natura ens ha regalat. L'existència o no d'un centre d'estudis en una població es nota i molt. Vol dir tenir o no la presència d'una activitat cultural que encadena continuïtats, que no està subjecte a canvis bruscos com els que poden ocórrer en les polítiques culturals municipals. És una garantia de participació, de pluralitat enriquidora, de debat constructiu. Una plataforma disposada a acollir les voluntats que volen participar-hi sense renunciar a les maneres de ser i de pensar. És també un estímul al compromís cívic. Saber que no tot en la vida s'ha de fer cobrant. Les inversions que les administracions públiques hi puguin aportar tenen una rendibilitat molt gran, es multipliquen amb les aportacions voluntàries. En la vida, cobrant, fins i tot, es poden fer les coses malament, quan l'objectiu final és només justificar l'obtenció d'uns diners. Gratuïtament, des dels centres d'es-

tudis és difícil que les coses no es vulguin fer bé, molt bé, perquè al capdavant el que està en joc, per exemple, és la qualitat de la recerca personal, la dignitat, la satisfacció que dóna significat a la vida i aporta qualitat moral.

El paper de valorització, recuperació, estudi i divulgació del patrimoni històric, social, cultural i natural que han jugat els centres d'estudis ha estat clau per conscienciar la societat, per fer entendre que no es pot viure menyspreant i malbaratant els valors que hem heretat, que hem de preservar, millorar i extreure'n coneixement per a interpretar el passat, entendre el present i per a planificar un futur més harmònic, menys depredador i més responsable. Però aquesta àrdua tasca tan necessària troba esculls per no tenir el reconeixement i l'atenció pública que es mereix. Allò que públicament es valora i que es reconeix als mitjans penetra molt més endins en les consciències, esdevé motiu d'interès de la societat. No fer-ho i caure en el simplisme de les anècdotes que genera l'activitat humana, en la dependència del populisme de quatre personatges, en les diatribes que generen i entomen els polítics, és una actitud irresponsable, si més no quan s'amaguen els valors qualitius que la societat genera, per mor de no obtenir ressò mediàtic.

En els centres d'estudis es trenca el joc exclusiu del món de la cultura bastit només amb una relació de creació-consum, escriptor-lector, artista-espectador. S'introdueix el fet participatiu. Hom pot ser al mateix temps, creador, gestor, consumidor, participant, generador d'opinió. El fet de compartir és també important. El soci d'un centre esdevé una persona que suggereix, que participa, que col·labora, que esdevé protagonista, quan per les seves capacitats o apetències se li demana, quan s'ofereix per a projectes concrets o, si més no, té l'actitud cívica de donar-hi suport.

L'aportació dels centres a un municipi, a una comarca, a un territori, és gran i beneficia tota la societat, els que directament participen en les seves activitats o llegeixen la seva producció editorial i els que no, perquè tot l'esforç per edificar una societat més culta, cívica i responsable ens beneficia i ens fa més lliures a tots. És un antídote contra la demagògia gene-

**L'existència
d'un
pensament
històric
envers el
passat,
però també
damunt del
present, eleva
la capacitat
d'entendre
l'espai viscut.**

Els centres d'estudis mereixerien un reconeixement i un suport més gran del que a vegades tenen en la pròpia població o comarca.

rada des d'alguns laboratoris de l'alta política o des de determinats poders mediàtics i també —no ho oblidem— contra la demagògia popular suposadament generada des de l'anonimat i estesa sobretot per la xarxa. Les aportacions dels centres tenen també uns clars beneficiaris concrets: l'administració i el món educatiu. Pels primers, el coneixement que aporten els centres a través de les seves recerques nodreix de continguts el municipi, la comarca, i és d'una extraordinària utilitat per saber quins són els valors patrimonials que es guarden, per donar-ne informació veraç en la promoció del lloc. En el món de l'ensenyament els beneficis són també grans quan en els continguts no es descuida la mirada cap a l'espai de vida. Quan, per exemple, en la secundària s'estimulen petits treballs de recerca envers el territori i la gent propera.

Per això i per moltes altres coses que podríem esmentar, els centres d'estudis mereixerien un reconeixement i un suport més gran del que a vegades tenen en la pròpia població o comarca. Suport moral, però també econòmic, que és una de les maneres de fer real el suport moral. Si en les administracions generalistes les ajudes són més uniformes, en base sovint de convocatòries o convenis, les realitats locals són molt diverses i algunes s'assemblen com la nit al dia. Al llarg del territori podem trobar des d'una valoració molt positiva en tots els sentits a un menyspreu gairebé absolut; des d'un oferiment de col·laboració, des del respecte a les opinions del centre d'estudi, a la desconsideració. Sortosament les administracions properes van adquirint, cada dia més, consciència de la importància que tenen i que poden adquirir els centres d'estudis quan troben reconeixement i suport per part dels representants polític locals. Importància, efectivitat i rendiment econòmic.

Tot això que hem dit fins ara ens permet contemplar múltiples realitats territorials creades i sostingudes precisament per dinamitzar, en els valors de la cultura i del patrimoni heretat, l'espai territorial que els centres d'estudis consideren que és el propi, l'espai local viscut amb estima i sovint amb un cert patiment, amb un ai al cor contra la ignorància, contra la depredació. A partir d'aquesta complexa realitat de

cultura i recerca en el territori s'han pogut fer exercicis de suma, que han donat uns resultats multiplicadors. Tot això ha estat possible gràcies a la proliferació de centres d'estudis, generada a partir de l'esclat de la Transició que s'afegí al pòsit acumulat en la difícil manifestació de la cultura catalana en la postguerra, i a partir d'una continuada constitució de centres d'estudis, que s'ha produït al llarg del temps fins avui. Ha estat possible gràcies a la continuada activitat que generen els centres, els més antics carregats amb el pes de la pròpia història i experiència, i els més jovencells en l'ànim de trobar encaix en la societat local.

A finals de la dècada dels vuitanta ja hi havia un bon gruix de centres d'estudis constituïts. El fet de la seva existència començava a traspasar l'àmbit local i comarcal per esdevenir una realitat important en el conjunt de la cultura catalana. El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya edità l'any 1987 una guia dels centres d'estudis de Catalunya. Era un senyal evident que s'havia detectat la importància del fet. També s'organitzaren algunes trobades en les quals s'intentava reflexionar sobre les problemàtiques i les perspectives comunes.

L'any 1991, a partir del I Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana celebrat a Lleida, es començà a articular un procés que conduí a la creació, el 6 de juny de 1992, de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC), amb la presència d'una vintena de centres. La creació de la CCEPC significà un pas endavant molt important. A partir d'aquell moment es tingué un organisme, un instrument per visualitzar el conjunt, per plantejar problemes comuns, per endegar eines de difusió, de treball col·lectiu, per reivindicar un suport adient. No fou fàcil posar en marxa l'estructura de la CCEPC. Es comptà des d'un primer moment amb el suport de Josep Fontana, aleshores director de l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra que proporcionà uns espais de trobada i de treball, i també el suport inestimable de la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs que procurà elements de suport i gestió, més una subseu. A principis de l'actual segle, la seu

social de la CCEPC (www.ccepc.org) s'ubicà definitivament a les dependències de l'Institut d'Estudis Catalans. Segurament la diversitat temàtica dels centres d'estudis dificultà l'encaix en les polítiques d'ajuda de l'Administració catalana, en un departament concret. Malgrat tot, es trobaren ajuts específics que possibilitaren la dedicació a temps parcial remunerada d'un secretari tècnic, l'organització periòdica de congressos, la creació d'eines de difusió, la redacció d'un llibre blanc, l'exposició sobre els centres d'estudis, i moltes altres coses. L'aposta aleshores fou agosarada, fou el pas entre unes relacions poc o gens inexistents entre els centres a una federació de centres que els representés, que any darrere any ha anat guanyant associats fins a assolir els 116 actuals, procedents de tots els territoris de l'àmbit lingüístic.

L'altre punt d'inflexió del moviment dels centres d'estudis fou la creació l'any 2003 de l'Institut Ramon Muntaner Fundació Privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana (IRM), després d'unes llargues negociacions entre la Generalitat de Catalunya i la CCEPC, que conduïren a la composició d'un patronat amb paritat de patrons —set per cada part— i a la ubicació de la seu social al Mas de la Coixa de Móra la Nova. La dotació financera de l'IRM ha permès fer un gran pas endavant, amb la consolidació d'un eficaç equip de gestió, amb la creació d'un potent portal a Internet (www.irmu.org), amb les convocatòries d'ajuts als centres, amb l'organització o participació en la celebració de jornades, trobades i activitats diverses dels centres, amb la creació d'una jornada anual dedicada a difondre a la societat i als centres la producció i les experiències dels centres, com és el *Recercat*. Molts són els contactes, els acords de col·laboració i els convenis establerts amb persones, entitats i institucions generats en aquests darrers anys fruit del treball conjunt continuat que la CCEPC i l'IRM duen a terme. Tanmateix res hagués estat possible sense les realitats i les col·laboracions dels centres d'estudis, importants per a tots plegats i per a la cultura del país.

L'exemple dels altres centres pot ajudar a constituir un centre nou, la coneixença de l'existència d'una federació de centres com és la CCEPC pot facilitar les coses, saber que serà possible

trobar el suport de l'IRM pot animar, però sense una convicció profunda, sense una necessitat vital personal, sense una comunitat d'il·lusions i de projectes, sense la convicció cívica de compromís envers el propi espai de vida, res seria possible, ni creació de centres, ni continuïtat, ni renovació quan toca.

L'existència de la CCEPC i de l'IRM, entre moltes coses, ha fet possible valorar el conjunt a partir de moltes i diverses realitats locals. Una suma d'un valor ingent, que no havia tingut la consideració deguda, potser pel cert menyspreu que s'atorgava a les coses locals, enfront, sovint, de la sobrevaloració de les succeïdes a la capital. Apreciacions que comencen a ser d'altres temps. Però la mateixa importància que pot tenir el conjunt cal refermar-la i considerar-la en cada particularitat local. Un centre d'estudis és summament important pel seu territori, pel seu municipi, per la seva comarca.

Immersos en una crisi que cada vegada endevinem més profunda, l'aposta més raonada ha de ser donar força als valors humanístics que la societat genera per estendre una mirada llarga cap al futur. La vida té sentit, no per la capacitat de consum que haguem pogut generar, sinó per l'enriquiment de la nostra condició humana que haguem pogut assolir. Els centres d'estudis són una plataforma excel·lent per a activar un futur en la confluència de patrimoni, coneixement, cultura, civisme i territori.

Immersos en una crisi que cada vegada endevinem més profunda, l'aposta més raonada ha de ser donar força als valors humanístics que la societat genera per estendre una mirada llarga cap al futur.